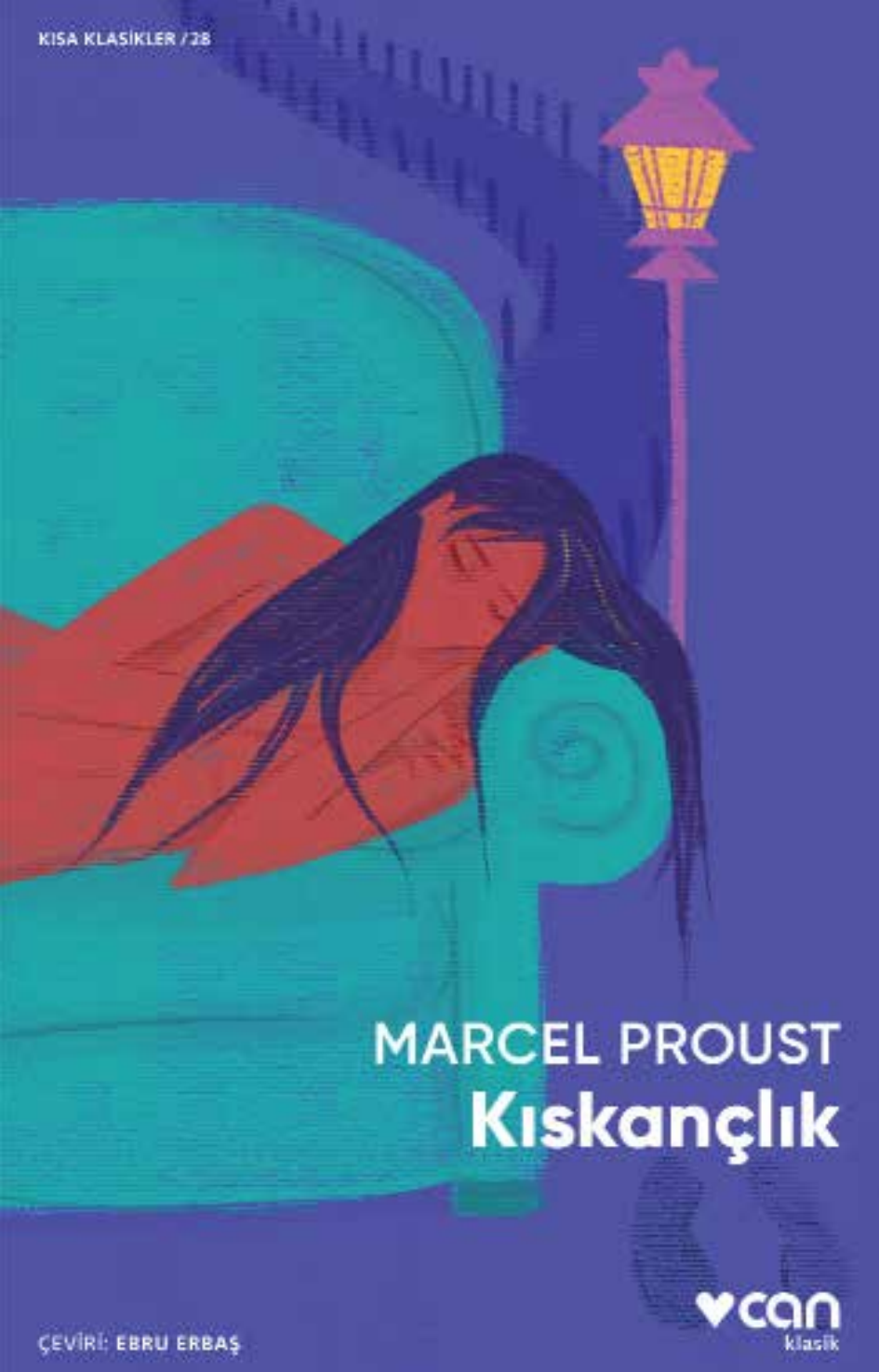

KISA KLASİKLER / 28

MARCEL PROUST
Kıskançlık

ÇEVİRİ: EBRU ERBAŞ

♥ can
klasik

MARCEL PROUST
KISKANÇLIK

Can Klasik

Kıskançlık, Marcel Proust

Fransızca aslından çeviren: Ebru Erbaş

La Jalousie

İlk baskı: NRF, 1923

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: *La prisonnière: À la recherche du temps perdu*,

Tome 5, Gallimard/Folio Classique, 1989

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Çeviriye esas alınan baskı:

1. basım: 2020

3. basım: Mart 2021, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 4000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Ezgi Arslan

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8

Yenibosna-Bahçelievler, İstanbul

Sertifika No: 44066

ISBN 978-975-07-4701-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750747014

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MARCEL PROUST
KISKANÇLIK

ANLATI

Fransızca aslından çeviren

Ebru Erbaş

♥can

Marcel Proust'un Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Swann'ın Bir Aşkı, 1983

MARCEL PROUST, 1871'de Anteuil'de doğdu. Öğrenciliği sırasında okuduğu felsefeci Henri Bergson ve tarihçi Albert Sorel, düşüncesinin gelişimini önemli ölçüde etkiledi. Soyluların devam ettiği salonların seçkin kişiliklerinden biri oldu. Öykülerini 1896'da *Hazlar ve Günler* adlı kitapta topladı. Ünlü Dreyfus Olayı'nda, Dreyfus'un avukatı Labori'ye destek verdi. 1903'te babasının, 1905'te de annesinin ölümü Proust'u çok sarstı. 1909'da, uzun zamandır tasarladığı *Kayıp Zamanın İzinde* adlı romanını yazmaya başladı. Yapıtın ilk cildini 1913'te kendi parasıyla yayınlattı. 1919'da romanın ikinci bölümü yayımlandı. *Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde* adlı bu bölüm Goncourt Ödülü'nü kazanınca, Proust dünya çapında üne kavuştu. 1922'de Paris'te öldü. *Kayıp Zamanın İzinde*'nin son üç bölümü, yazarın ölümünden sonra basıldı. Proust bunları büyük ölçüde gözden geçirmiş ama son haline getirememiştir.

EBRU ERBAŞ, İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Lisesi'nin ardından Marmara Üniversitesi Fransızca Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. 1991'den beri çevirmenlik ve editörlük yapıyor. Atıf Rahimi'nin *Kahrolsun Dostoyevski* isimli romanıyla 2014 NDS Edebiyat Ödülü'nü yazarla paylaştı. Türkçeye kazandırdığı diğer eserler arasında Irène Némirovsky'nin *Pazar Günleri* isimli öykü seçkisi, Romain Puertolas'ın *Bir Ikea Dolabında Mahsur Kalan Hint Fakiri'nin Olağanüstü Yolculuğu* ve *Eyfel Kulesi Kadar Kocaman Bir Bulutu Yutan Küçük Kız* romanlarıyla, Goncourt Ödüllü yazar Mathias Énard'ın *Mıntıka* ve *Pusula* isimli yapıtları da bulunmaktadır.

Ebru Erbaş aynı zamanda *Kartal Belediye Plajı ve Mandalina Bahçeleri* isimli ocuk kitabının da yazarıdır. Mathias nard'ın Can Yayınları tarafından yayımlanan *Pusulula* adlı romanının çevirisiyle 2019 Talat Sait Halman eviri dl'nü kazanmıştır.

Balbec'teki ilk günlerde kuşkusuz Albertine benim yaşantıma koşut bir düzlemde gibiydi ancak –ben Elstir'lerdeyken– benimkine yaklaşmış ve sonra Balbec'te, Paris'te ve yine Balbec'te ilişkimiz ilerledikçe onun düzlemi de benimkiyle örtüşmüştü. Nitekim Balbec'te geçirdiğimiz ilk ve ikinci tatilin manzaraları, aynı denize bakan aynı villalardan çıkan aynı genç kızlardan oluşsa da aralarında öyle büyük fark vardı ki! İkinci kalışımız sırasında, Albertine'in o çok iyi tanıdığım, kusurları ve meziyetleri yüzlerinden açıkça okunan arkadaşlarında; bir zamanlar yazlıklarının kapısını kumlara sürterek her açılışlarında ve titrek ılgınlara her değip geçişlerinde kalbimin çarpmasına sebep olan o taze ve gizemli yabancıları bulabilir miydim? Görmeyeli iri gözleri yuvalarına kaçmıştı, artık çocukluktan çıktıklarından kuşkusuz, ama bunun bir sebebi de ilk romantik yılın oyuncularını olan ve haklarında sürekli bilgi edinmeye çalıştığım o büyüleyici yabancıların artık benim için hiçbir gizeminin kalmamış olmasıydı. Artık nazımın geçtiği, çiçeğe durmuş, sıradan kızlardı onlar benim için ve içlerinden en güzel gülü dermiş, herkesten kapıp kaçırmış olmakla da az buz övünmüyordum.

Bu birbirinden çok farklı iki Balbec manzarası ara-

sında Paris'te geçirilen yıllar ve Albertine'in bu uzun sürece yayılmış çok sayıda ziyareti vardı. Onun ömrünün farklı yıllarında bana nazaran farklı konumlar aldığını görmek; araya girmiş boşlukların güzelliğini, onu görmeden akıp gitmiş o uzun zamanı duyumsamamı sağlıyor, o berrak derinliklerde karşımdaki gül rengi kişi gizemli gölgelerle ve güçlü bir suretle biçimleniyordu. Nitekim bu suret sadece Albertine'in bendeki ardışık imgelerinin üst üste binmesinden oluşmuyordu; ondan hiç ummadığım hem yüksek zihinsel ve duygusal meziyetleri hem de karakter zaaflarını bir yeşerme, kendi kendini çoğaltma, etli ve koyu renkli bir çiçeklenme halinde üst üste ekleyerek, bir zamanlar neredeyse hiç hükmündeki bir mizacı artık irdelenmesi güç kılmış olması da etkendi bunda. Zira insanlar hatta hayalini kura kura bize artık sadece bir imgeden, yeşilimsi fondan ayrılan bir Benozzo Gozzoli figüründen ibaretmiş gibi görünen ve sanki sadece onlara hangi noktadan baktığımıza, aramızdaki mesafeye, aydınlatmaya bağlı olarak farklılık gösterdiklerine inanacak olduğumuz insanlar bile bizim açımızdan değişirlerken kendi içlerinde de değişirler ve bir zamanlar fondaki denizin önünde sadece ana hatlarıyla beliren bu figür de zenginleşmiş, güçlenmiş, hacim kazanmıştı. Sonuçta sadece günbatımındaki deniz değil, bazı mehaptaplı gecelerde kumsala serilen mahmur deniz de yaşıyordu bence Albertine'de. Nitekim bazı kereler bir kitap almak için kalkıp babamın yazıhanesine geçtiğimde, bu arada biraz uzanmak için izin isteyen sevgilim, açık havada yapılan sabah ve ikindi gezmelerinden öyle bitkin düşmüş olurdu ki odamdan bir anlığına bile ayrılmış olsam döndüğümde Albertine'i uyuyakalmış bulur, uyanırdırmazdım. Yatağıma boylu boyunca, yapmacık olamayacak kadar doğal bir konumda uzanmışken onu sanki oracığa bırakılmış uzun saplı bir çiçeğe benzetirdim ve

öyleydi de gerçekten: O uyuyunca adeta bir bitkiye dönüştüğünden, ancak onun yokluğunda ele geçirebildiğim hayal gücüne böylesi zamanlarda onun yanında da kavuşurdum. Dolayısıyla uykusu, aşk olasılığını bir ölçüde gerçek kılardı; tek başımayken onu düşünebilir ama eksikliğini çekerdim, sahip olamazdım ona. O yanımdayken onunla konuşur ama düşünemeyecek kadar kendimden uzağa düşmüş olurdum. Uyuduğunda ise artık konuşmam gerekmezdi, artık onun tarafından izlenmediğimi bilirdim, kendimin yüzeyinde yaşamam gerekmezdi artık. Gözlerini yummak ve bilincini yitirmek suretiyle Albertine, onu tanıdığım günden beri beni hayal kırıklığına uğratan farklı insanlık hallerinden bir bir sıyrılmış olurdu. Yaşamı; bitkilerin, ağaçların bilinçdışı yaşamına indirgenmiş olurdu; benimkinden daha farklı olsa, bana daha garip gelse de çok daha bana ait bir yaşamdı bu. Benliği, konuştuğumuz sıralarda olduğu gibi, dile gelmemiş düşünceler ve bakışlar aracılığıyla ikide bir su yüzüne çıkmazdı. Dışında olan tüm unsurlarını içine toplamış, kendi içine sığınmış, kapanmış, kendi bedeninde icmal etmiş olurdu. Onu böylece gözümün önünde, elimin altında tutarak uyanırken erişemediğim bütünüyle sahip olma duygusuna erişirdim. Bana tabiydi o yaşam, hafif soluğunu bana doğru verirdi. Meltem kadar tatlı, mehtap kadar efsunlu olan o mırıltılı, gizemli ifrazatı dinlerdim; onun uykusuydu bu. Bu uyku sürdükçe hem ona bakıp hem de onu düşleyebilir hatta daha derinleştğinde ona dokunabilir, sarılabılırdım. O zaman doğanın güzellikleri olan cansız varlıklar kadar saf, tinsel ve gizemli bir şeyin karşısında duyulabilecek türden bir aşka kapılırdım. Aslında uykusu azıcık derinleştğinde öncesindeki gibi sadece bir bitki olmaktan çıkardı; yamaçlarında hiç bıkıp usanmadan, sonsuza dek tadabileceğim taze bir şehvetle hayallere daldığım uykusu başlı

başına bir manzaraya dönüşürdü benim için. Uykusu; Balbec koyununun bir göl gibi durulduğu, neredeyse yaprak kıpırdamayan, kumsala uzanarak dalgaların kırılıp çekilişini sonsuza dek dinleyebileceğiniz o dolunay geceleri kadar dingin ve tensel hazza ilişkin bir şeyleri getirip yanı başıma bırakmış olurdu.

Odaya girerken eşikte dikilip kalır, çıt çıkartmaya cesaret edemez ve geri çekilen dalgalar gibi kesik ve düzenli aralıklarla dudaklarından süzülen ancak daha dingin ve daha tatlı nefesinden başka bir ses de duymazdım. Bu ilahi ses kulağıma eriştiği anda; oracıkta, gözlerimin önünde uzanmış olan o büyüleyici esirin tüm kişiliği, tüm yaşamı o solukta yoğunlaşmış gibi olurdu. Yoldan gü-rültüyle arabalar geçer; onun alını hep öyle kıpırtısız, öyle saf; soluğu da sadece gerekli miktarda havanın çıkışına indirgenmiş, öyle hafif kalırdı. Ben de uykusunun bölünmeyeceğini anlayınca usulca ilerler, önce yatağın yanındaki sandalyeye sonra da doğrudan yatağa oturdum. Albertine'le söyleşerek, kâğıt oynayarak çok keyifli geceler geçirdim ama hiçbirini onu uyurken izlediğim zamanlar kadar tatlı değildi. Çene çalarken, iskambil oynarken her ne kadar hiçbir oyuncunun taklit edemeyeceği bir doğallık sergilese de uykusu bana daha derin, ikinci dereceden bir doğallık sunardı. Pembe yüzü boyunca upuzun uzanan saçları yatağa serilmiş olur ve bazen diğerlerinden ayrılan düz bir tutam, tıpkı Elstir'in Raffaello tarzı tablolarının fonunda dimdik yükseldiği görülen o kameri, ince uzun ve soluk ağaçlar gibi manzaraya bir perspektif etkisi katardı. Dudakları bitişmiş olsa da bulunduğu noktadan gözkapakları öyle aralık görünürdü ki neredeyse gerçekten uyuduğundan şüphe edecek olurdum. Yine de o inik gözkapakları yüzüne, gözlerin kesintiye uğratmadığı, kusursuz bir devamlılık kazandırır. Bazı insanlar vardır ki yüzleri, bakışları sili-

nir silinmez beklenmedik bir güzelliğe ve ihtişama bürünür. Ayaklarımın dibine uzanan Albertine’i tepeden tırnağa süzerdim. Arada bir, ani bir esintinin titretip geçtiği yapraklar gibi bedeninden kısa süreli ve anlaşılmaz bir kıpırtı geçerci. Saçlarına dokunur, sonra istediği şekli veremediği için eli tekrar saçlarına gider, öyle sıralı, öyle istemli hareket ederdi ki uyanacağından emin olurudum. Ama asla uyanmazdı, o hiç terk etmediği uykusunda tekrardan durulurdu. Sonra öylece kımıldamadan kalırdı. Bir eli göğsünün üzerinde, kolunu öyle çocuksu bir saflıkla salıvermiş olurdu ki ona bakarken küçük çocukların ciddiyetleri, masumiyetleri ve zarafetleri karşısında gülümsediğimiz gibi gülümsemek için kendimi zor tutardım. Ben ki tek bir bedende birçok Albertine’i tanıdığım halde sanki yanı başıma uzanmış daha ne Albertine’ler görürdüm. Hiç görmediğim şekilde kavislenen kaşları, gözçukurlarını bir masal kuşunun müşvik yuvası gibi çevrelerdi. Yüzünde soylar soplar günahlar dinlenirdi. Başını her çevirişinde, çoğunu benim tahayyül edemeyeceğim, yepyeni kadınlar yaratırdı kendinden. Bana öyle gelirdi ki bir değil, sayısız genç kıza sahibim. Ağır ağır derinleşen nefesi giderek göğsünü ve üzerinde kavuşturduğu ellerini düzenli olarak kaldırıp indirmeye başlar ve incileri de, dalgalar üzerinde salınan mavnalar, palamarlar gibi, aynı hareketle farklı yönlere kayardı. O zaman iyice uykuya daldığını ve artık derin uykunun engin denizinin altında kalan bilinç resiflerine takılmayacağı hissettiğimde çekinmeden, sessizce yatağa geçer, boylu boyunca yanına uzanır, bir kolumla belini kavrar, dudaklarımı yanağına yapıştırır, serbest kalan diğer elimi de önce kalbinin üzerine koyar, sonra bedeninin her noktasında gezdirirdim ve elim de tıpkı inciler gibi, Albertine’in nefes alıp verişiyle inip kalkar hatta tüm bedenim de onun o düzenli hareketiyle hafifçe kı-

mıldardı. Ben de Albertine'in uykusunun kayığına binmiş olurdum.

Bazen bu uyku bana o kadar saf ve temiz olmayan bir hazzı da tattırırdı. Hiç hareket etmem gerekmezdi bunun için; bacağıma bacağına üzerinden aşırır, suda sürüklenmeye bırakılmış bir kürek gibi salar ve ancak arada bir, havada uyuyan kuşların kesikli kanat çırpışları gibi hafifçe dalgalandırırđım. Ona yüzünün hiç göze çarpmayan o pek güzel veçhesinden bakmayı tercih ederdim. Birinin size yazdığı mektupların az çok birbirine benzemesi ve o tanıdığınız kişi hakkında çok farklı bir imaj çizerek adeta ikinci bir kişilik yaratması yine de anlaşılabilir bir durum. Ancak bir kadının, yapışık ikizler Radica'yla Doodica gibi, farklı güzelliğiyle farklı bir kişiliği devreye sokan başka bir kadına yapışık olması ve birini görebilmek için profilden, diğeri için cepheden bakmanızın gerekmesi ne kadar da tuhaf. Soluğunun sesi daha da yükselerek hazdan nefesi kesiliyormuş yanılması yaratabilirdi ve ben de hazzın doruğuna ulaştığımda uykusunu bölmeden öpebilirdim onu. O anlarda ona, sanki sessiz doğanın bilinçsiz ve dirençsiz bir unsuruymuşçasına, daha bir bütünüyle sahip olabildiğimi hissedirdim. Uykusunda zaman zaman ağzından dökülen sözler kaygılandırmazdı beni; anlamlarını kestiremezdim ve zaten meçhul bir kişiye yönelmiş olsalar da arada bir hafifçe ürpererek bir anlığına kasılan eli benim elimin, benim yanağımın üzerinde olurdu. Tıpkı saatlerce durup dalgaların sesini dinlediğim gibi, çıkarısız ve huzur verici bir aşkla tadını çıkarırdım onun uykusunun. Belki de ancak size çok acı çektirebilecek insanlar, istirahate çekildikleri saatlerde doğanınki kadar rahatlatıcı bir huzur verebilirler. Karşılıklı sohbet ederken olduğu gibi cevap yetiştirmem gerekmezdi ona; o konuşurken ise susmam mümkün olduğu ve bunu da yaptığım halde onun dedik-

lerini duymak bile bunca derinliklerine inmeme engeldi. Uyumken onun saf soluğunun belli belirsiz bir esinti gibi dinginlik veren mırıltısını duymayı, her an yakalamayı sürdürmek; karşımda kanlı canlı bir varlık bulunduğunun ve onun tamamen bana ait olduğunun göstergesiydi. Eskiden mehtaplı gecelerde kumsala uzanıp kaldığım kadar uzun süre öylece durup onu izleyebilir, dinleyebilirdim. Bazen adeta deniz kabırır, fırtına kendini koyun içinde bile hissettirir gibi olur ve ben de fırtınanın uğultusunu dinler gibi onun horultulu soluğunu dinlerdim.

Bazen çok sıcakladığında, neredeyse uykuya dalmak üzereyken üzerinden sabahlığını sıyrır, bir koltuğa fırlattırdı. O uyurken, tüm mektuplarının bu sabahlığın iç cebinde olduğu, onları daima oraya koyduğu gelirdi aklıma. Bir imza, verilmiş bir randevu; bir yalanı ispatlamaya ya da bir kuşkuyu gidermeye yetebilirdi. Albertine'in uykusunun iyice derinleştiğini hissettiğimde, uzun zamandır kıpırdamadan onu seyre daldığım ayakucundan kalkar; o koltuğa serilmiş, kendini, kendini savunmasızca sunan o hayatın sırrına ermek duygusuyla yakıcı bir meraka kapılarak bir adım atmayı göze alırdım. Belki bunu yapmanın bir sebebi de hiç kıpırdamadan onun uyuyuşunu seyretmenin bir müddet sonra yorucu olmasıydı. Velhasıl tilki adımlarıyla, ikide bir dönüp Albertine'in uyanıp uyanmadığını yoklayarak koltuğa varırdım. Orada durur, tıpkı Albertine'i uzun uzun seyrettiğim gibi bu kez de sabahlığını seyre dalardım. Ancak –belki de yanlış iş yaptım ama– hiçbir seferinde ne sabahlığına dokundum ne elimi cebine attım ne de mektuplara baktım. Nihayet, böyle bir kararlılık gösteremeyeceğimi anlayınca, yine sessiz adımlarla Albertine'in yatağına döner ve tekrar onun uyuyuşunu izlemeye koyulur, kim bilir bana neler neler anlatabilecek olan sabahlık bir koltuğun kolçağında, gözümün önünde dururken ben gözlerimi ağzından tek

Kıskançlık, Fransız yazar Marcel Proust'un edebiyat tarihine damgasını vuran **Kayıp Zamanın İzinde** adlı yedi ciltten oluşan nehir romanının beşinci cildi **Mahpus**'tan seçtiğimiz çok çarpıcı bir bölüm.

Fonunda, aristokrasinin çöküşü ve orta sınıfın yükselişi dönemine denk gelen Üçüncü Cumhuriyet yönetimi altında gerçekleşen büyük toplumsal değişimlerin yer aldığı romanın bu bölümü, kıskançlık duygusunun en karanlık yanlarını ve yıkıcı etkilerini ustalıkla ele aldığı satırlarıyla bütünden farklılaşıyor.

Yazar olmak isteyen Marcel âşık olduğu Albertine'in kendisinin Paris'teki burjuva evine taşınmasını sağlamış ancak kendisi de arzusunun ve kıskançlığın pençesine düşmüştür. Neden sürekli birbirimizi sınama ve sahiplenme eğiliminde oluruz, kıskançlık ölümden bile güçlü müdür gibi sorulara yanıt arayan **Kıskançlık**, Proust'un derin psikolojik gözlemlerine, zengin betimlemelerine aşina olanlar için bir hatırlatma, yeni başlayacak olanlar içinse tadimlik.

#kısaklasikler #fransızklasikler #kiskanmak #burjuvazi #paris #mahpus

Kapak illüstrasyonu: Ege Arslan

 can

can yayinlari.com | f | | can yayinlari

derleme

ISBN 978-975-07-4701-4

9 789750 747014